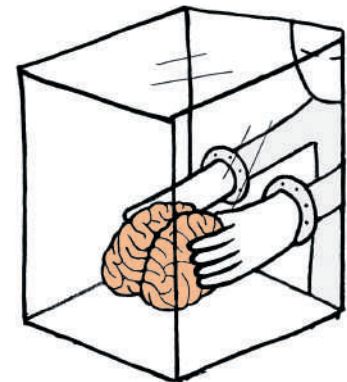

► gek genoeg

Nee, jij staat er lekker op

Waar het WK me wel weer aan herinnerd heeft: het bestaan van tussengezichten. Gezichten waarop de ene uitdrukking al is verdwenen, maar de volgende nog niet echt verschenen. Het is geen onderwerp waar ik vaak aan denk. Tussengezichten hebben geen functie in de communicatie – daarin doen alleen heldere gezichtsuitdrukkingen mee – dus op een bepaalde manier bestaan ze niet. Maar dankzij het WK kwam de gedachte eraan weer boven.

Illustratie Tomas Schats

Haal de kranten met foto's van wedstrijdrijdende voetballers nog maar eens uit de kattenbakzak, of waar ze bij jou ook in mogen verdwijnen. Kijk naar de gezichten. Veel ervan vertonen een duidelijk herkenbare emotie: gespannen afwachten, angst, frustratie, woede.

Maar er zijn ook gezichten bij die onderweg zijn van het een naar het ander. Een aanmoedigende kreet is al wel in de maak, maar heeft de mond nog niet helemaal bereikt – en die is daardoor een neanderthalerachtig gat. De eigenaar van een ander gezicht is nog bezig de schrik van een bijna-doelpunt weg te werken – haar ogen staan nog net angstig en haar lippen zijn om haar tanden gekruld als bij een alarm roepende aap. Weer iemand anders heeft net op een rustig moment een kriebeltje van zijn bovenlip gelikt en nu steekt zijn tong nog een eindje uit zijn mond.

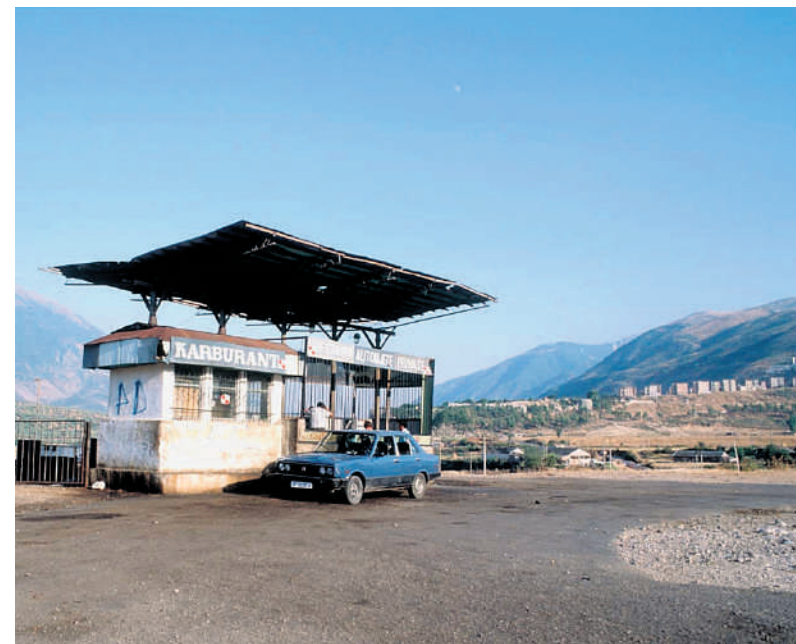
Dat het tussengezicht niet typisch voor het WK is weet, behalve Albert Verlinde, ook iedereen die weleens een groepsfoto heeft gemaakt of er

raar op heeft gestaan – de wet van de groepsfoto is dat er altijd wel iemand met een gek tussengezicht op staat. Vroeger hoorde je mensen die niet op de foto wilden ook wel quasigrappig zeggen: „Ik houd niet op papier.” Die mensen waren ooit met een tussengezicht op een foto beland en vervolgens uitgelachen of geschrokken, en ze waren bang dat het weer zou gebeuren. (‘Ik pas niet in pixels’ is gek genoeg nooit in zwang gekomen; daar zou best een markt voor zijn.)

Of zijn zulke mensen ergens anders bang voor? Op gezichten kunnen ook heel snel emoties voorbijflitsen die iemand daarna direct onderdrukke woede aan de wereld toont.

ELLEN DE BRUIN

► bron van de kunst

„Ik vind de tankstations vreemde kleine gemeenschappen”, zegt fotograaf en filmer Paul Goffert jr. „Tegenwoordig zijn het kleine dorpsjes met winkeltjes en restaurants. God weet wat je er allemaal kan. Alles in dienst van het zwarte goud. Een mooi ritueel. De verlatenheid en troosteloosheid spreken mij aan.”

Deze foto is een van de vijfduizend uit zijn collectie en is in 1993 in Albanië gemaakt. „Ergens aan de kust.

Toen de Albaniërs eindelijk de kans hadden om het land te ontvluchten, gingen mijn vrouw en ik er juist naartoe. De benzinstations werden zwaar beveiligd met hekken.” Zijn collectie van tankstations inspireert hem bij zijn panoramafotografie (www.roundshot.nl).

► Deze rubriek gaat over kunstenaars en hun verzameling als bron van inspiratie. Stuur je bijdrage naar klik@nrc.nl

► ik@nrc.nl

Tijdens onze vakantie door Italië hebben we 's avonds weer een ander hotelletje voor één nacht betrokken. We zijn net ingeslapen, als we opgeschrikt worden door een luid en hot klinkend geroel dat uit de grote houten kerstkast komt.

Verstijfd van schrik duikt mijn vrouw diep weg onder de lakens. Zelf open ik met trillende handen de kastdeur. Rakelings langs mijn hoofd schiet vanuit een bos klap-

perende kleerhangers een vlee-muis naar buiten, weg door het open raam.

's Morgens bij de receptie volgt de laconieke reactie: „Een vlee-muis op de kamer, nee, dat is hier niets bijzonders.”

CHRIST VAN OPDORP

► Ook een ikje maken? Mail naar ik@nrc.nl

Soms houd je als

Want het wordt niet geaccepteerd als je

► Op het belichten van de negatieve kanten van het moederschap rust een taboe.

► Terwijl de relatie tussen moeder en kind vervuld is van tegenstrijdigheden.

DOOR MARTE KAAAN

Twee streepjes. Nog een nieuw mens. Ik ben gezegend, zomaar, zonder er iets voor te doen – nou ja, bijna niets – krijg ik weer een kind cadeau. Tegelijkertijd zie ik de komende jaren razendsnel veranderen: de projecten waar ik mee bezig ben worden voortijdig afgebroken in de hoop ooit nog succesvol te worden afgerond, reizen die in het verschiet lagen worden op de lange baan geschoven, de lichamelijke en geestelijke vrijheid die ik na de eerste zwangerschap opnieuw had verworven, verdampt.

Ongeveer een jaar geleden schreef ik een stukje voor deze krant waarin ik uitlegde waarom het me zo meeviel, het moederschap. Het had vooral te maken met het feit dat ik me nu eens bekommerde om iemand anders, in plaats van om mezelf – dat had ik tijdens mijn pubertijd en studententijd genoeg gedaan.

Als je dit oppervlakkig leest, zou je gemakkelijk kunnen concluderen dat ik van gedachten ben veranderd. Dat het me toch tegenvalt, het hebben van kinderen. Niks is minder waar.

En precies deze paradox maakt het zo ingewikkeld om uit te leggen wat moederschap met je doet. Je kunt je eenzaam voelen en er tegelijkertijd naar snakken om alleen te zijn. Je wilt het liefst drie maanden op reis naar een godverlaten oord, maar als je een weekend van je kind gescheiden bent is het alsof je een been mist.

Je voelt de sterke behoefte om je een nacht schandelijk te misdragen, maar om twee uur fiets je – hooguit lichtelijk aangeschoten – naar huis. En hoeveel ruimte geef je aan je werk? Stel je je ambities bij of storm je onbe-

► Als je een weekend gescheiden van je kind bent, is het alsof je een been mist ◀

vreesd door naar de top? Tot in hoeverre laat je je daarbij beïnvloeden door de maatschappelijke norm en je eigen verlangen?

Dat veel moeders vroeg of laat van hun roze wolk kletteren, is geen nieuws. Het succes van boeken met titels als *Ploetermoeders*, *Boeddhisme voor moeders* en de openhartigheden van *Telegraaf*-columniste Daphne Deckers – met de ontplofte-egel-metafoor als dieptepunt – laten zien dat er een behoefte bestaat om over de minder aangename kanten van het moederschap te lezen. Dit soort boeken is echter vaak gewild humoristisch, doorkpekt met 'grappige' herkenbare babydebacles – kind net van top tot teen ingepakt, poept-ie zich tot z'n nek toe vol.

Ook wanneer vrouwen onderling iets vervelends over het moederschap te berde brengen, kiezen ze vaak voor de zogenaamd hilarische overdrijving, door dingen te zeggen als 'welke seks?' of 'hoezo, eigen leven?' Zo worden de negatieve kanten meteen gerelativeerd. Serious over de nadelen van je nieuwe leven als moeder praten doe je niet. Begrijpelijk: het leeuwenpartij van deze vrouwen heeft immers geen spijt van hun kinderen, en wil die suggestie ook niet wekken.

Maar hoe leg je dat uit? Wat maakt het moederschap zo dubbelzinnig? Wat gebeurt er met je als je een van de meest waardevolle dingen in je leven

krijgt en je tegelijkertijd belangrijke zaken als vrijheid en autonomie, in ieder geval voor een deel, verliest?

Renske Tjoelker ondervond aan den lijve dat het moederschap een zware wissel kan trekken op je psychische gezondheid. Haar dochtertje had gezondheidsproblemen, Tjoelker raakte overspannen en vond hulp bij een coach. Nu heeft ze een eigen coachingspraktijk waarin ze vrouwen helpt voor wie het moederschap tegenvalt.

„Ook voor vrouwen die een gezond kind krijgen kan het moederschap tegenvallen”, stelt Renske Tjoelker vast. „Ik zie veel vrouwen die last hebben van perfectionisme en alles goed willen doen: moeder zijn, werk, huishouden, het onderhouden van relaties. Doordat veel vrouwen minder gaan werken en daardoor toch een

stapje terug doen, missen ze hun carrière. En stiekem vaak ook hun vrijheid.” Tjoelker merkte dat wanneer ze haar eigen verhaal aan andere moeders vertelde, er veel loskwam. „Een moeder met een huilbaby zei tegen me: 'Ik lach wel, maar ik vind het een hel.' Er rust een taboe op om te zeggen dat het moederschap je tegenvalt. Inderdaad, er zijn veel boeken en artikelen die de roze wolk relativeren, maar die hebben vaak een hoog chicklit-gehalte. Ik had daar in ieder geval niets aan. Dat soort boeken gaat voorbij aan de depressieve of angstige gevoelens die moeders kunnen hebben.”

Een oorzaak van het taboe is dat de meeste mensen nu eenmaal liever niet horen dat je je baby wel eens achtet. Doordat veel vrouwen minder gaan werken en daardoor toch een

moeder maar de schijn op

zegt dat je weleens spijt hebt van je keuze voor een kind

Foto Hollandse Hoogte

ten spijt hebt van je keuze voor een kind.

Tjoelker: „Daar schrikken mensen van. 'Je hebt toch een gezond kind,' zeggen ze. Of: 'Er is toch niets mooier dan moeder worden?' Allemaal waar, maar dat is niet het hele verhaal. Met die tegenstrijdige gevoelens kunnen veel mensen niet uit de voeten. Daarom houd je als moeder maar de schijn op, of, wat mezelf betrof: ik sloot me af voor de buitenwereld.”

De Britse schrijfster Rachel Cusk verwoordt de paradox van het moederschap als volgt: „Als moeder leer je wat het is om tegelijkertijd martelaar en duivel te zijn.” Een citaat uit Cusks *In het land van moeders*, een ijzingwekkend eerlijke analyse van het moederschap dat ze schreef tijdens haar tweede zwangerschap.

Een belangrijke bron van die para-

doxale gevoelens is dat de relatie met je kind vol tegenstrijdigheden zit: het is afhankelijk van jou, maar heeft maar een doel en dat is onafhankelijk worden. Andersom wil je als moeder niets liever dan een zelfstandig en zelfredzaam mens opvoeden, maar

► De positie van vrouwen is anders, maar hun biologie is hetzelfde gebleven ◀

voelt die zelfstandigheid tegelijk als een vorm van verlies. Iedereen die zijn kind vrolijk van zich weg heeft zien rennen zonder om te kijken, kent die mengeling van opgeluchte

trots en weemoed.

Uiteraard geldt dit ook voor vaders. Reden dat moeders die verantwoordelijkheid meestal sterker voelen is dat hun leven vanaf het moment van de conceptie verbonden is met het kind. In talloze onderzoeken wordt de relatie tussen het gedrag van de moeder en de ontwikkeling van het kind aangetoond, en als aanstaande moeder is het niet altijd een onverdeeld genoeg dit soort informatie tot je te nemen.

Toen ik, twee maanden zwanger, knallende ruzie had met mijn vriend, kon ik het niet laten 'stress' en 'zwangerschap' te googelen. Dat had ik beter kunnen laten. Ik werd bedolven onder een lawine aan informatie waaruit bleek dat stress tijdens de zwangerschap allerhande negatieve gevolgen kan hebben voor de vrucht.

Een fulltimebaan met stress zou zelfs even slecht zijn als roken.

Of wat dacht je van deze: „Negatieve emoties tijdens de zwangerschap beïnvloeden de ontwikkeling tot in de adolescentie.” Zelfs al weet je dit soort uitspraken te relativieren, toch nestelt zo'n zinnetje zich ergens in je bewustzijn. En wanneer je kind zijn eerste woedeaanval heeft en zich gillend voorover werpt, weet jij precies waar dat door komt.

Het verschil in biologie tussen mannen en vrouwen zorgt er ook voor dat het moederschap de vrouw met de neus op de feiten drukt: mannen en vrouwen zijn niet gelijk.

Rachel Cusk formuleert dat als volgt: „Bevallen en moederschap vormen het aambeeld waarop ongelijkheid tussen de seksen is gesmeed.” Onze moeders hadden er waarschijnlijk

lijker minder moeite mee dan wij, denkt ze.

De positie van vrouwen, en daarmee hun leven, is veranderd, maar hun biologie is hetzelfde gebleven. En doordat de Nederlandse samenleving er simpelweg nog niet op is ingericht om de zorg eerlijk te verdelen tussen man en vrouw – neem de twee dagen vaderschapsverlof – kom je als vrouw in een spaagaat terecht.

Veel vrouwen zouden met liefde voldoen aan de oproep van de schrijver Herman Stevens, die schreef dat moeders hun monopolie moeten opgeven. Maar aan hun baarmoeder zitten ze voorlopig nog wel even vast.

► Renske Tjoelker is eigenaar van Mamas-coach, kijk voor meer informatie op www.mamas-coach.nl